

Յարկերի մասին 6 Արժույթի Արհեստագործական ընկերության 31/11/62 թ. հրապարակված հրահանգի 2-րդ հոդվածի համաձայնությամբ հաստատված է, որ Ստորագրողները պարտավորված են Ստորագրողների 66-րդ հոդվածի 4-րդ կետի համաձայնությամբ:

Դուք երբեք չպետք է մոռնա՝ որ ձեր անունը և անհատականությունը համարվում են ձեր անհատականության և անհատականության համարժեցական և անհատականության համարժեցական և անհատականության համարժեցական:

ՆՐԱԳԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԿԱՌԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ 25 ՄԱՅԻՍ
ՊՐԻՆՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ԼՈՐԵՆՏԻ

Լուսարժ 25 մայիս:

Արժույթի ազգի կը բռնուի, մանաւանդ հա-
տածը: — Միտաբոյ, թուլ: — Բոնաօրինակ
95/12: — Օրմանեան 50/12: — Օրմանեան փո-
խառութիւն, 70/14, 74/14: Պանքան կը դեղ-
չէ:

Մարտիկ 50 մայիս:

Յարկի կը ծնայ և անհարձ կը բռնուի: 127:
— Կալայ 50 50: — Գանուր 125: — Փոխառու-
կութիւն 27 50: — Բոնաօրինակ 92/14:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Լեհաստանի խնդրոյն նկատմամբ գեւ-
որական միջնորդութեան մը յաջողե-
լուն յոյսերն օր քան զօր կը տարանան:
Լեհաստանի ազգայնականութեան այնպէս ե-
րազ և բուռն յառաջադիմութիւնն մը կը
նշէ, որ բառմանայ ազատութիւններու
խոստումը Լեհաստանի զինուորի ընդ-
անհատ կերպի, ուստի ինչպէս որ նախըն-
թաց թուով ալ ըսած ենք, արեւմտեան
տէրութեանց ուրիշ բան չմար ընելք,
բայց միայն սա երկուքն մէկը: Կամ զեն-
քով միջամտութիւն ընել և Լեհաստա-
նի կատարեալ անկախութիւն տալ, կամ
ձեռքընդիմ կապած սպասել, որ Լեհա-
ցիք ինքնին իրենց ազատութիւնը զինու-
որութեանը ձեռք բերեն եթէ կրնան,
կամ Ռուսիոյ զօրութեանը մինչև իր-
պառ չզիմանալով իրենց հայրենեաց ա-
ւերակներուն տակ թաղուին:

Արեւի թէ արեւմտեան երկու մեծ
տէրութիւններն ալ խեղճանաւ երաժ են
այս բանին, և մեծ յոյս մը չունին իրենց
խաղաղական միջնորդութեան: Բայց պի-
տի կրնա՞ն թողուլ որ Լեհաստան ի-
րենց երկրին կատարեալ անկախութիւնը
ձեռք բերելու համար միայնակ մարտին
Ռուսիոյ և հաւանականաբար Շարտրոյ
և Բրուսիոյ զօրութեանց դէմ: Այսպի-
սի անհամեմատ կռուի մը եթէ Միջնորդ
և Վարդիոյ կառավարութիւններն հան-
դիսատես ըլլալ ուզեն ալ, ժողովուրդնե-
րը լուռ պիտի կենա՞ն: Այլապէս թողուն
որ Լեհաստան իր այս վերջին յուսահատ
ձգնուի մէջ անօգնական սպառնալով յա-
ւիտեան հորնէ: 2 յուսացուի:

Արեւի Միջնորդ և Վարդիոյ մէջ
յուզմունքն օր քան զօր աւելնալով վրայ
է, և կասկած կայ որ կառավարութիւն-
ները չկրնան զիմանալ հասարակաց կարծե-
աց հեղեղին, և կամայ ակամայ զենք
առնելու ստիպուին:

Արեւի Լեհաստանի ազատում
բութիւնը յիշ ինչի մ'է, և հաւանա-
կանաբար մեծամեծ անցքեր պիտի ծնան
Եւրոպայի մէջ:

Փարիզէն զրուած նամակ մը կը ծա-
նուցանէ թէ Վարդիոյ կառավարութիւ-
նը Լեհաստանի խնդրոյն հաւանական
հետեւանքներուն առջև անպատրաստ չի
գտնուելու համար՝ լուրջայն զինուորա-
կան սրապատուութիւն կը տեսնէ: Օձ

Նորաներուն մէջ աշխատութիւնները կըրկ-
նապատկեր են, և Լեհաստանի բարե-
կամ եղող բարձրագոյն անձանց վրայ
անսովոր փառհաւթիւն մը կը տեսնուի:

Լեհաստանի յուշի 2 թուով հե-
ռադրական լուր մը կը ծանուցանէ, թէ Լե-
րեք մեծ տէրութիւնները Լեհաստանի
խնդրոյն համար զինուորացի և դեպա-
նաժողով առաջարկելու մտքը նոր ծանու-
ցագիրներ պիտի դիմեն Ռուսիոյ կառա-
վարութեան:

Վարդիոյ Օրենսդրական Ժողովին
հաղածայ պայմանագրով լրացած ըլլա-
լով, նոր երեսփոխանաց ընտրութիւններն
սկսան:

Կառավարութիւնը կը ջանայ իրեն
կողմնակից կամ անձնուէր անձինք ընա-
րել տարու: Ժողովուրդներն ալ կաշիս-
տին իրենց ուղած անձինքն ընտրել ապ-
ասկից զանազան սկզբանց, կարծեաց և
գաղափարաց մը մը մը ծագած է, որ
Վարդիոյ մէջ 15 տարիէ ի վեր տեսնու-
ած չէր՝ խօսելու և գրելու ազատու-
թեան խիստ նեղ սահմաններու մէջ
պարփոխուած ըլլալուն պատճառաւ:

Լեհաստանի արեւելեք չկրնար հի-
մակուց գուշակել: Բայց թէ որ կառա-
վարութեան առաջարկած ընտրելները չի
կրնան ընտրուիլ, կամ աւելի բացառա-
րէութիւն եթէ ընտրելոյ մեծագոյն մասը
Ժողովութեան ուղած անձինքն ընտրեն, տա-
րակոյս չմար որ կառավարել Օրենսդրա-
կան Ժողովը Վարդիոյ Ժողովութեան ձեռ-
քի տէր երեսփոխանութիւնն և անոր կարծե-
ացն ու զբաղմունց հաւատարմութեանը
նը կըրկ: Հարկ չէ բոլոր թէ այսպիսի
Օրենսդրական Ժողով մը հետ փարուիլ
գիտարկել և Վարդիոյ կառավարութեան
այս պատճառաւ առանց օրինաւորութեան
սահմանէն դուրս ելնելու՝ ամեն ջանք ի
զորք կը դնէ որ Ժողովութեան քուէներն
իր առաջարկած ընտրելները փառ տկին:

Բրուսիոյ կառավարութեան պաշտոն-
եայններուն և երեսփոխանաց խորհրդ արանին
մէջ զգուշութիւնը մեծցած ըլլալով, ընդ-
հանրապէս կը կարծուի որ այս վիճակը
չկրնար առանց փոթորիկի մը հասնելու շա-
րունակել: Թագաւորը չուրի իր պաշ-
տոնները փոխել, փան զի անանցմէ ու-
րիշ մարդոց վրայ փառհաւթիւն չունի:
Բայց ազգին մեծագոյն մասն ալ ընդհա-
կառան իր փառհաւթիւնը երեսփոխա-
նաց խորհրդարանին վրայ դրած ըլլալով,
եթէ թագաւորն իր պաշտոնները պա-
հել ուղէ, խորհրդարանը լուծել հարկ
կըրկ: Եւս յուսահատ միջոցին գիտելու
ալ չհամարձակելով, թագաւորն աթոռէն
հրաժարիլ կը մտաբերէ կրտն, և արեւ-
մատանցութեան հիւանդացիներ է:

Փարիզէն յուշի 4 թուով հեռագ-
րաւոր մը կը ծանուցանէ, թէ Տանկար-
քայի Վեպրդ իշխանն Յունաստանի թա-
ղը ընտրուել է:

Նոյն թուով Վոբէնհակէն մայրա-
քաղաքի հեղեղեկան գետաբնաստուն հե-
տեւալ հեռագրաւորը երաժ է:

«Յունաստանի թաղն ընդունուեցաւ,
և հաւանականաբար շարաթ օրը հանգի-
սաւոր ունենցուցիւն պիտի ըլլայ:»

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Կայսերական հրովարտական Բարձր
Պալատ փաշան Սեւ կայսրոս անուա-
նեցաւ, սպարապետի պաշտօնն ալ իւր
վրայ մնալով:

Թմրանոթարանի վերատեսուչ Ա. ը-
սեմ. Հարկ փաշան ալ պատերազմական
գործոց վերատեսուչ անուանեցաւ իրեն
օգնական կամ տեղապահ բարձր. Պալատ
փաշային:

Հաւատարմ պաշտօնի փոփոխու-
թիւնը հրամայող կայսերական Խաթիբ
որ երկուշարթի օրը կարգադրուեցաւ Բ.
Պալատ:

«Իմ մեծաշուք վեզիրա Մեհմեթա
Պալատ փաշա:

«Քաջ գիտես որ իմ տէրութեան
բարեաւաճումը, բնակչաց երջանկութիւն-
ը և անխախտ ամեն կարգի հպատակաց
բարորդութիւնը, ինչպէս նաեւ ամեն բա-
րեւաւորութեան ճշմարիտ տարերքը կազ-
մող նիւթական և բարոյական գորու-
թեանց զարգացումն իմ բազմանցաւ միակ
առարկաններն են:

«Իմ կամքն այն է որ դրամական բա-
րեկարգութիւններն յառաջ տարուին, ու-
րոց զեղազանց արքիւնքն արդէն զբաղ-
կեցուցու տեսնուեցաւ:

«Եւր, այս ծանր խնդրոց վրայ քու
ունեցած եռանդուն փութոյց և ջանքից
ընդարձակութիւնը տեսնելով, և վարչա-
կան ամեն ծիւղերուն գործածութեանը
մէջ քու խորին հաւատարմութիւնը և
մեծ հայրենասիրութիւնը տեսնելով ու-
նեցուցու, Սեւ կայսրոսի պաշտօնը քեզ
կը յանձնեմ:

«Յատկապէս և վճարական կերպով
կը խնդրեմ քեզնէ որ առկալին քու ջան-
քը իմ բազմանցաւ լուծման նուիրես:

«Թեպէտ և Սեւ կայսրոսի պաշ-
տօնն ամեն վարչական ծիւղերուն կեդրոնն
է, այսու ամենայնիւ քու ձեռք գարկած
աշխատութիւնները և զինուորական բա-
րեկարգութեանց և կանոնադրութեանց
մասին բոլոր անօրէնութիւնները քու հան-
ձարել վերատեսուչութեամբ արքիւնաւոր
ըլլալու համար ծղիւն ի գործ դրուելու և
շարունակելու պէտք ունենանուն, յատ-
կապէս քեզի համար սպարապետութեան
պաշտօնը Սեւ կայսրոսութեան հետ
միացնելով քու արժանաւորութեանը կը
յանձնեմ:

«Սակայն, որովհետեւ զինուորական
գործոց վարչութիւնը տէրութեան գոր-
ծերուն ամենէն մեծ ծիւղերէն մէկն է,
անոր օրատօրէական գործերը տեսնելու
մասին քեզի օգնելու համար յատուկ
պաշտօնատար մը հարկաւոր երեւալով,
այս գործին ալ ընտրելի թմրանոթարա-
նի վերատեսուչ Հարկ փաշան, որուն ե-
ռանդուն փայլն և զինուորական հմուտ-
թիւնը յայտնի է, և պատերազմական
գործոց վերատեսուչ թիւնն անոր յանձնե-
ցի իր արքի պաշտօնն ալ վրան մնալով:

«Այստեղ ուրեմն միւս պաշտօնէիցս
հետ միարանութեամբ իմ օրախա ամենա-
մեծ բազմանցաւ առարկան կողմ բարե-
կարգութեանց գործադրութեանն ու ար-
գիւնաւորութեանը:

«Ամենակրն Ետեւաժ ամենաւս
փախաքը լրացնէ:»
15 զիհիճ Դէ 1279 »

Երեքշարթի օրը Օմանեան տէրու-
թեան հպատակ քրիստոնէաց ազգաց և
հրեայ կրօնական գլուխներուն և աշխար-
հականաց զխառնութեան կայսերական
փառաւոր կոչուել մը տրուեցաւ Բեա-
հաւանի զբոսափայլը:

Կերպարան Երապաշ Սպարապետ
հայրն անձնական տէրութեան պատճա-
ռաւ չկրնար իր արքունական կոչուն-
քին ներկայ գտնուիլ իր կողմնէ Վեր-
Տ. Ներսէս արքեպիսկոպոսը իրենց պատ-
րիարքական փոխանորդ Բաղդասար Երթ-
Տ. Պալատ, Երապաշ միայն փոխանորդ
Երթ. Տ. Սիմէոն և Բերայի քարոզիչ
Երթ. Տ. Երեմիա վարդապետներուն
հետ իսկ աշխարհականներն ներկայ էին
Երապաշին: Գեորգ պէյն և Տառ-
եան վեմ. Յովնանէս պէյ:

Սեր հառնակեան համարեաց կող-
մէն ալ Վեր. Հատուկեան արքեպիսկո-
պոսը քանի մը վարդապետներով, և վր-
սեմ. Միհրան պէյ Տիւղեան:

Հրաւիրեցին նախ շքեղ փանին մը
տակ ընդունուելով սուրճ ըմպելէ ետեւ,
անձրեւ սկսելուն պատճառաւ անհանդիսա-
ւորաւ համար բարեխնամ կայսր մար-
դապետաբար իւր Բեշլը հրաւիրեց զա-
նոց, ուր մեծ պատուաւորութեամբ ըն-
դունելութիւն գտան և մեծասպաս հաց-
կերպի մը տրուեցաւ իրենց: Շաշէն ե-
տեւ, արքունեաց Միւշիւր Սեմ. Իմին
փաշան որ հիւրընկալի պաշտօնը կը կա-
տարէր, օգնատախա Կերպարան քով
գնաց և ամուսնացէս հրաւիրելու քով
դառնալով Ս. Սուրբանին գոհութիւնը
յայտնեց իւր վերջին ճանապարհորդու-
թիւնէն վերադառնալուն առթիւ ամեն կար-
գի հպատակաց իրեն յոյս տուած մեծարա-
նաց և անձնուիրութեան հաւատարմու-
րուն համար, որոց փոխարէն առատա-
գութ Կերպարան սիրալի մարդասիրու-
թեամբ կը խոստանար իր գիտելիւնն ու
խնամքը հաւատարմութեան և անխախտ
ամեն կարգի հպատակաց վրայ տարածե-
լու:

Այս վեհանախան ամեն յայտա-
րարութեան վրայ, Յունաց Ս. Պալատի
արքը յունարէն լեզուաւ շնորհակալու-
թեան ու բարեմաղթութեան ուղերձ մը
ըրաւ, զոր Ս. Պալատի պէյ թարգմանեց:
Նոր ետեւէն Վեր. Ներսէս արքեպիս-
կոպոսն ալ հետեւեալ խօսքերն ըրաւ
մաճիկերէն լեզուաւ:

«Սեր բարեխնամ կայսեր վաղեմի և
հաւատարմ հպատակ եղող հայ ազգիս կող-
մէն առատաբար վեհախառն Կերպարան
ամեն ժամանակ և այսօր այս նմանը չտես-
նուած անարգամեծար ընդունելութեան
շնորհէն համար երախտագրաւ զգաց-
մունքիս յայտնուի փախաք մեծ երջան-
կութիւն է նախապէս: Բայց կը յաւիժմ որ

այսպիսի մեծ շնորհակալութիւն մը յայտնելու համար բաւական խօսք չեմ կարող գտնել : միայն ամենայն խնամքով խնամել կը վկայեմ որ մինչդեռ վեհապետ Ինքնակալին հանապազօրեայ դիմութիւնը առ բեռն ծառայութիւններուն պէս մեր սրբաւորուն խորը կը թափանցէ , այս մեր սրտերը ինչպէս 'ի սկզբանէ անտի' այնպէս ալ մինչև ետքը միայն անձնակալութեան և կառավարող հաւատարմութեան պըտուները պիտի արգասաւորեն : ուստի կը խնդրեմ վսեմ . Տէր , որ մեր խնամքը ինչպէս յարգանքներն ալ 'Վորին կայ' սերական վեհապետութեան մեջ օգտաւորուի : Տիրոջ պատուանդանին ներկա յայտնելու շնորհք ընէր :

Ասեմ . Իմին փաշան այս ուղերձն ելլին անվիճապէս օգտաւորուի : Ինքնակալին հաղորդելով , քիչ մը ետքը հիւրերուն քով վերադարձաւ հետեւեալ ճանչարհիկ մարդասիրութեան խօսքերը բերելով վեհապետ Ինքնակալին կողմանէ .

« Ես առ զսէն Զեր այդ եռանդազնի գրաւմանը յայտարարութիւններէն , և կեղեւմ որ այսուհետեւ ալ յաւանքս իմ պարտաւ դրողը այսպիսի ուրախութիւններ ըլլան : վստահ եղիք և վստահացուցէք ձեր ժողովուրդները , որ իմ սերս ու խնամքս ամենուն ալ վրայ հաւատար և անխախտ պիտի ըլլայ միշտ » :

Եսկէջ ետեւ նորէն հրաւեր եկաւ օգտաւորուի : Ինքնակալին կողմէն որ հրաւիրեալը իւր պայտան մէջ հանդիսութեան մինչև որ անձրեղ դարձի , և դարձեալ օջաւակներով ու սուրճերով պատուասիրելէ ետեւ , իրիկուսն դէմ անձրեղ դարձի , և մեկնեցան , սրտինն խորին երախտագիտութեամբ և զմայլմամբ լցուած :

Եստապառ թ Ինքնակալին իր ամեն կարգի հպատակաց յոյց տուած այս անխախտ սիրոյ ապացոյցներուն վրայ արդարեւ անհնար է բռնել և մեր խորին ու անչափ երախտագիտութիւնը արտեւանքն բարեմաղթութիւններով չյայտնել : Գոհ եմ որ Վեր . Կերտէս արքեպիսկոպոսն այս անհրաժեշտ պարտականութիւնը արժանապէս կատարեց իրեն հաւատարմութեամբ ման ծնարկաւ զգացմանը ընդհանուր հայ ազգին :

Արարիկ օրը օգտաւորուի : Ինքնակալը պատեղազմական դրոճոց պաշտօնեայ Բարձր . Գուստ փաշային հետ Գուլիշի և Սեփիւի զօրանոցները այցելութիւն մը ընելով , անկէջ երեւոյն Պէնէն պաղէ դեպք , և հոն Միլատեան մեծապատիւ Միլատ Եփէնիին քեօզին ալ կէս ժամու չափ նստելու բարեհաճեցաւ :

Չորեքշաբթի առաւու Եղիպատեան կառավարութեան Սէհէմէտ Ելն անուն շողեշարժ Ֆրզաթնով մայրաքաղաքս հասաւ Եղիպատի փոխարքայ Բարձր . Իսմայիլ փաշային մայրը , որուն ուղեկից էին Սեմ . հայազգի Եղիպատ փաշան , Հաֆիզ փաշան և Օսման փաշայի որդիքը : Արտուր թէ Բարձր . իշխան Զին աւանդ Կ . Պօլիս պիտի անցունէ :

Օսմանեան կայսերական Պանիս պաշտօնական կերպով հաստատուելով իր դրամատան դրանք վրայ հետեւեալ տաճիկէն վերադառնալով իւր դրամ « Տէվլէթը Ելն թէ Օսմանիէ Պանիս » : Ես վերադառնալով ետեւ տաճիկէն ալ կայսերական թուղթս նշանը դրուած է և տաճիկէն ալ դադարեցնելով « Օսմանեան կայսերական Պանիս » դրուած :

Մայրաքաղաքին Բուռնի տ'Օսման լրագիրը կը ծանուցանէ թէ վախճանեալ բարեկիցապաշտ Եղիպատ Սէհէմէտ կայսեր օրովն արքունի պարտան մէջ բարձր պաշտօններ վարող քանի մը անձինք արդիւնեցան , և բանտարկութեան ու աքսորի խօսքեր կըլլան անոց համար : Ես անձինքն են՝ արքունի նաւագաճուպ նախկին վերադառնալ « Սէհէմէտ փաշան , նախկին սենեկապետ Օսման պէյը , Սեփիւի նախկին խորհրդական քարտուրար Իսմէլ Եփէնիին և ուրիշ երկու անձինք , որոնք արքունի նաւարանը պահպանութեան տակ դրուած են :

Կայսերական հրամանաւ . Հասան պէյը Եսմէր պէյին սեղ օգտաւորուի : Ինքնակալին առաջին սենեկապետ անուանեցաւ :

Երջարութեան բարձրագոյն տոնի անդամներն Սեմ . Իմին պէյը կայսերական տոնին Պէյիկիին և Հէրաէքի

ու . Պանիսի կաւառաց առ ժամանակեայ քննիչ անուանեցաւ :

Պէրաթի գալմադամ Իսմայիլ փաշան Լիքիէի գալմադամ անուանեցաւ :

Նէրալ Խոթին փաշան Ռիւրիի գալմադամ անուանեցաւ :

Լիքիէի գալմադամ Մուսթաֆա պէյը Բէրիէի գալմադամ անուանեցաւ :

Արաճանեալ Իսմէր փաշայի որդի Գահրաման պէյը գեղապետի աստիճանաւ Պէրաթի գալմադամ անուանեցաւ :

Պանիսի և Հէրաէքի գաւառներուն կայսերական քննիչ Սեմ . Օսման պէյը Երջարութեան բարձրագոյն տոնին անդամ անուանեցաւ :

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ինչպէս որ նախնիքս թուով ծանուցած ենք , օգտաւորուի և առաջադրութիւններ կայսեր շնորհակալութեան և ազգային Սահմանադրութեան տարեգրածի միացեալ հանդէսը վաղը պիտի կատարուի Զինքեար Իսկէյիսի դրամապարտ :

Երբէն ամեն պատրաստութիւններ եղած են թէ՛ հանդիսին կանոնադրութեանը և թէ՛ հանդիսականաց հանդուսութեանն ու բարեկարգութեանը համար :

Այլ ընէր որ Վերադառնալ Տերապահ Սրբաբան . Հայրն և ազգային առաջնական և ազգային Սահմանադրութեան միւս ազգային յանձնաժողովոց մեծապատիւ անդամներն ալ հրաւիրեալ ներկայ պիտի գտնուին վաղուան ազգային հանդիսին :

Վստայեալ կիսմանք թէ Վեր . Կերտէս արքեպիսկոպոսը Ս . Պատարագ պիտի մատուցանէ Պէյքօղլէ եկեղեցին , և Պէյքօղլէք ալ մեծ պատրաստութիւն կը տեսնեն հանդիսին շքեղութիւն տալու համար :

Ես ամեն հանդամներէն կը յուսացուի որ վաղուան ազգային հանդէսը մինչև հիմա կատարուածներէն աւելի շքեղ և կանոնաւոր պիտի ըլլայ :

Ոտոմոթօն մայիս 15 թուով դրուած նամակի մը մէջ հետեւեալ կը կարդանք .

« Ցաւալի է արդարեւ որ կրօնավար թիւերը մեր ազգին մէջ շատ վատերու

նեցուի և ապաւանարան մ'եղած է : Ենթադրելով Նիկիոսիոյ վեճակին գիւղերէն մեկուն մէջ այսպիսի խրոտում մ'եղեր և Միլատի վարչութեան արթնուն հսկողութեամբ առաջին առնուէր էր : Պատճառը չէր գիտեր , բայց հոգեւորականաց անհոգութենէն զատ՝ ըստ իս սոսկ ազգաբնակչութեան հետեւեալ կրօնքը մարդկային կըլլի խաղաղի ընելը : Ըստ որում ամեն կրօնք ներքին համոզման մը գոյութիւնը լրացող , մարդ մը որ իր կենացը մինչև կէս օրը չէ կրցեր իր ներքին համոզումն ուղղել , աւելի եղիկել տգէտ մ'է քան թէ խնամար կրօնասէր մը :

« Ես տղերուն առիթ կուտան հայրենացոյ (Ոտոմոթօն) ակումբ և ցաւալի կացութիւնը : վեճակ մը որ կարեկցութեան արժանի է , և երանի՜ թէ Միլատի վարչութիւնն ու Կրօնական ժողովն իրենց հայեցումներն հոս ալ ուղղէին , ուր թէ՛ հոգեւոր հոգեւոր անհոգութեամբ և թէ՛ արքունի տալիքներ անարդար բաժանման և ուրիշ զանազան անտի պատճառներով տեղեւոյ ազգայնոց մէջ ալ կրօնավարութիւնն օր ըստ օրէ ծաղկաւազանելու վրայ է , և արդէն 50 տունի չափ ալ հաւովեականութեան գիւղած են :

« Ինչպէս ուրիշ շատ տղերք , իսկ ալ դպրոցի խնամ տանիք կերել թէ քրտական մեղապարտութիւն մ'է : Բաղադրեալ Ս . Խաչի թաղայիններէն քանի մը բարեւսէր անձինք կը ջանան դպրոցը բարեկարգել և ազգին զաւկները դնեն տարրական ուսումնարան և կրօնագիտութեան մէջ գործադրել : Բայց դժբաղդաբար իրենց տկար ջանքերուն դէմ հզօր խաչնդոսներ և դիմադրութիւններ կ'ընեն : օրինակի աղաքաւ , մինչդեռ ազգասէր անձինք այս փափուկ և ամենակարեւոր հոգը վստայեալ անձինք տեղեւոյ Մուսթաֆա արքանուն ալ իրենց գլուխ ունենալով՝ կենդանիները կը թողուն ու մեկնելով խնամելու կեննեն : և մինչդեռ որդիները վարժարանին կանոնաւոր եկամուտ մը չունին , փոխանակ զանի հայրապետութեան , գերեզմանատան բոլորութեան պատ քաշելու և հոգեւոր մը շինելու համար առջեւին քահանայ մը ձգած շուկայէ շուկայ և փողոցները կը պտրտին , ստակ կը հաւաքեն , և 8-10 հազար դրուով յուսման մնին :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱԼԻԲԱԹ ՅԶՈՐՆ

Նիւ Եփէի երեւելի փողոցներուն մէջ կուս մէջ , առաւել մը խիստ կանուխ անտիւր բաղնիքի մը դժբաղդ կնոջ մը մարմնոյն քով հաւաքուած՝ անոր արեւտարի վեճակին վրայ կէս մը արտաթիւ և կէս մ'ալ հեռաւորութեամբ հազարուակէ հարցումներ ընելով իրար կը նեղեն : Ես անգղայ մարմնը՝ որուն երկայն հանգրձնը բղկ բղկ եղած սաստիկ հովէ մը դրօշակի պէս կը ծածանէր , և դեղնած ու արիւնդեայ երեսները ծածկող սև մազերը փռուող մէջ թաղուած էին , հետաքրքրել հասարակութեան կարծածին պէս՝ մեռած չէր : Պատահած դժբաղդութեան վրայ խել մը անտեղի դատարկաբանութենէ ետեւ , վերջապէս բաղնիքի մէջ մէջ հոգի այն թափուցեալ մարմնը ուսերուն վրայ առած մօտակայ գեղեցիկ տուն մը փոխադրեցին , որուն երկաթէ փողոցի և վաշտաւ զաւակները փայլած էին զանի ընդունելու : այն դրան վրայ մեծ նշանաւոր տակ մը կ'առնուէր , որուն վրայ որոշ դրերով « Թահր » բառը կ'առնար կարգացուի :

Ես դժբաղդ վեճակին մէջ խնամ տանիք Մարիոն Պրիլը՝ սաստիկ ձիաւարութեան տուն չլինալով իր յաղթանակաւ ձիուն վրայ խնդրեալ կանոններն , զիմիւրը դեմքը զըրբեր էր , եւ

սև ու փայլուն մազեր անոր կըր և վարդադոյն դեմքին գեղեցիկ շքանակ մը կը կազմէին , և իր խորունկ ու սև աչքերը փափուկ և մեղմադոս նայուածք մը ունէին , վերջապէս համառօտը զրուցելու համար բերնի կանոնաւոր ձև մը , յոնքեւրու սքանչելի կամար մը , շնորհալի շարժուածք մը և առաքելի ու մարդասէր սրտի մը զգալի եռանդը , ամենքը մէկանց Ելքս Թահրնը սիրելի կընէին բոլոր գանի տեսող աչքերու :

Ես գեղեցիկ կնոջ բարեկարգ տանտիրուհին էր :

Տիկին Մարիոն այն տատիկան չարաչար վնասուած էր , որ վեց ամեն հազուկրօտ տունէն դուրս ելնէ : իր եղբայրը Պ . Բուլթիլ՝ որն որ իր աղետալ պատահարէն անվիճապէս ետքը եկած էր , իր քովէն չէր բաժնուէր : Եսնք երկուքն ալ իրենց բարեկարգ հիւրընկալութիւն սիրելու շատ պատճառներ ունէին : սակայն մեկ բան մը գիշերը շատ մտաւտանքութեան մէջ ձգած էր , որովհետեւ Ելքս Թահրն այրի էր և երբէք իր երկանը կամ անոր մահուանը վրայ բան մը չէր խօսեր :

Բնականաւ մէջ երկու ուրիշ անձինք ալ կային , մեկը տիկին Թահրիլը՝ Ելքսի մայրը , որն որ տկար , հիւանդոտ և բարեկարգ կնոջ մ'էր , միւսը նոյնպէս ծեր գաղղղալի բժիշկ մ'էր Տարթի Պէլմիսէ անունով :

Թէ որ Մարիոն Պրիլը՝ Ելքս Թահրն սիրելու տոխուեցաւ , անոր եղբայրը Պ . Բուլթիլ ալ բաւական դժբաղդ գտնուեցաւ նոյն գեղացումը կրելով , և երբ մեկ կ'ընան երախտագիտութեան

դժբաղդաբար կենդանւոյն ամեն ալ իր ձեռքը փաթկեալ ըլլալով՝ անվիճալ չորքոտանին բաւական տեղ գնեքը բռնուցնելով քիչ տարեր էր , որով տիկինն իր զգալութիւնը կորսնցնելով՝ վերջիջեալ տեսարանին առարկայ եղած էր :

Օրերը հիւրընկալող տանտիրուհին խիստ մարդասէր ու գեղեցիկ տիկին մ'էր , որն որ իր զգալութիւն անձանթը շքեղ սենեակի մը մէջ փառաւոր անկողնոյ մը վրայ տարածելով՝ անվիճապէս մարդ զրկեց վերաբոյժներ ու բժիշկներ կանչելու , և ինքը դժբաղդ հիւրին արիւնաթաթախ գգեստները կը փոխէր , թափալեւմ երեսները կը շփէր ու անհամբերութեամբ անոր սրտին կիկին բարախմանը ուշադիր կ'ապաստէր : որովհետեւ՝ ինչպէս որ ծանուցինք՝ խեղճ կնոջ շնչառութիւնը ինչպէս անվիճապէս ետքը դադարած էր :

Բժշկական արհեստն իր խոստումները արդիւնաւորեց . բայց տիկին Մարիոն սաստիկ վնասուած էր , և երբ վերադարձնէր անոր ջանքաւոր անդամները կը շուշափէին , անողբերել ցաւը՝ որ երբէք իր սրտէն հեռանալ չէր ուզեր՝ առանց անհամբերութեան միշտ երեսն կենէր և խեղճ տիկինը կրկին կրկին կը մարեցնէր :

Ես անկողնի ժամեր անցան մինչև որ Մարիոն ինքնիւրը գտաւ , և իր աչուքները բացած տանի իր վրայ ծռած կնոջ մը կերպարանքը տեսաւ , որն որ թէև խիստ երկտաւար չէր , բայց շատ սիրուն դէմք մը ունէր , պարզ և մոլթ գոյն շքաւոր գետ մը հազած էր , զոյգ մը ծանր և գեղեցիկ ոսկի ապրանքանքներ անոր փափուկ և սպիտակ թեւերը կը զարդարէին :

բուն գեղացմանը չափազանցութեամբ՝ և միւս կողմանէ ցաւալին համակրութեամբ վրայի բաժանումէ մը ետեւ՝ Պ . Բուլթիլ իւր քրոջ հետ Հարաւային նահանգաց մէջ ունեցած տունը դարձաւ , իր առաջին գործն եղաւ՝ հարսորոքը զգացմունք ամենամեծութեան հրաւեր մը զրկել Ելքս Թահրին , որմէ հանդարտ և կրաւրուկ մերժողական պատասխան մը ստացաւ :

Պարոն Բուլթիլ՝ Ելքսը այնպէս կը սիրէր , ինչպէս իրից առաջին յուզեալ փորձերէն ետեւ կատարելութեան հասակին համար և հաստատուն գեղացման մը գերի ըլլող մէկը կը սիրէ . անոր համար այս անակնկալ հարուածն իր առողջութեան այնպիսի մեծ վնաս դրօշակց որ առիկին Մարիոն իր եղբորը կրած չարաչարանքին չլինանալով , Ելքսին խիստ սրտաշարժ և անկեղծ ոգւով նամակ մը գրեց՝ յուսալով որ Ելքս իր յամառութեան տղետարի հետեւեալ տեսնելով , կը խնայէ Բուլթիլի երկտաւարութեանը որ իր յաւանկից տղաւոր սիրոյն զոհ պիտի ըլլար , և վերջապէս ապրուարար կը զննան իր եղբորն անկեղծ առաջադրութեամբ :

Բնականայն յոյս : Բանի մը օր ետքը Մարիոն գրած նամակին պատասխանն ստացաւ , որն որ մեր պատմութեան ետեւ ման ըլլալուն համար ամբողջ կը ներկայացնենք մեր ընթերցողը :

« Միւրեկ Մարիոն . « Զեր նամակը զիս մեծապէս վրաշուջեց մինչև անգամ ձեր եղբորը գրած նամակէն աւելի , որովհետեւ կը կարծէի թէ դոնէ ձեր սէրը պիտի կրնամ վայելել թէ :

յու կաշխատին . »

Այս տխուր լուրերն հրատարակած ժամանակինս՝ կը ցաւ ինք որ մեր Ռատու թոյի արգոյ թղթակիցն ասոնց վայր բան մը չգրէր մեզ , թերեւ իր չափազանց հայրենասիրութիւնը չնեղէր իր հայրենի քաղաքին այս բարոյական տխուր վիճակն հրատարակողոյ ընկ .

Բայուրէն բազմաթիւ ստորագրութեամբ հետեւեալ նամակը գրուած է մեզ .

Մեծարգոյ խմբագիր Մասիս պատուական լրագրոյ .

Տիգրանեան Մկրտիչ վարդապետը՝ որ Բիւզանդիոյ մէջ գրեթէ խոտակոծ երկրորդ ամբողջի մը հռչակուեցաւ իր կեղծուպատիր բարքերովը , մեր Բայուրայ վիճակին վրայ ալ բաց ի փերտախոտանէն առաջնորդ ըտրուած ըլլալով , արդարեւ առաջին անգամ անպատում բերկրութիւն մը զգացինք՝ իրեն ներքին մարդն ու բնական բարքը մեզի անձանօթ ըլլալով , մանաւանդ թէ Պոլսեցի համազդեաց համոզմանէն բանավարութիւնին յափշտակուած ըլլալուն . վասնորոյ իրեն նոր վիճակը դաւուրեւ ժամանակը՝ մեծաւ հանդիման դիմաւորելով ընդունելութիւն ըրինք իրեն .

Առաջնորդական ամբողջ նստելուն անմիջապէս երկրորդ օրը՝ չորրորդ լիկանմանութեամբ մը մէկ քանի անձերու սիրտերն իրեն յանկուցանելով , իր որդւոյն առաքինաւորական կատարելութիւնները ըտուով արտայայտեց . ըստ որում երկրորդ օրը առաջնորդական խնամածութեան վերաբերուն մերկանալով , ժողովողէն դրամահանելու ձորձը հաջնիլ ըսկըսաւ բռնական միջոցներով , մինչև անգամ կուսակալի ու բանտերու մասնակցով շատերը .

Բայուրեանի հասարակութիւնն ալ՝ ամեն կողմէն անձարակ մնացած , յիշելու վարդապետին ձեռքը խաղալի եղաւ . ինչպէս որ մէկ քանի անձերու (որոց անուններն ալ հոս յիշելու հարկ կը համարիմ , Պէտան Մ. Գրիգոր եւ Խասապեան Առաքել , Թամարեան Մ. Մարտիրոս եւ Բաղեան Մ. Բակոբ , Թողազեան Միքայէլ եւ Ոսկոյեան Գեորգ) բանականութիւնէ օտար կենդանիներուն վատաբացած , սկսաւ անօրէնութեան տապով տոչորել հասարակութիւնն , եւ բոլորովին վնասեցուց զմեզ . Ուստի նկատելով որ օր ըստ օրէ վերջերսիս հարապոյն քան զառաջինս սխալ ըլլալ , շատ անգամ քաղաքական քաղաքական Պատրիարքարան ալ ծանուցինք , որպէս զի Գեր . Տեղապահ Ս . Թաքին ալ խնամք ու հոգ տանելով՝ հանդերձեալ աղետներուն առաջն առնելու բարեհաճին . Հետեւեալ քաղաքային վարչութիւնը խորհրդացի չնորհադարձ Սարգիս վարդապետը

պետը հասարակութեան հոգատար ընտրեց . որով շատ ուրախացանք եւ տակաւին կուրախանանք . եւ սիրով ուրախանանք անշուշտ .

Մկրտիչ վարդապետն ալ լսելով արդէն իր պաշտօնէն զրկուելուն տարածախոտութիւնը եւ նորինսր առաջնորդին դաւաճան լուրը , վերադարձեալ անձերուն կուսակցութեամբ ժողովուրդեան միութեան առաջատար երկինդիւնէն զատ , իրեն նախորդ վերաբար զազարին գործակցութեամբը՝ վանկոյս կոհ կարտայնն մինչև անգամ ուսուցիչ քննիչն ըստ ամենայնի սպասելով եւ ուրիշ բաներու հետ փոխարկելով , բայց ալ Տիգրանակերտ իր պաշտար դըրկեց . ինչպէս որ Բիւրտաշիւնու մէջ վարժատուն բանալու անունով Պոլսէն հաւաքած զուժարներն ալ հոս վախճուէ . իսկ իր անդուրն բերնէն արտախոտանելը դրի ներքեւ անցնելու զանց կընենք , խնայելով մեր գրչին եւ բերնին որ չզաղրանայ .

Վերջապէս ինքն ալ յիշեալ հոգաւորաց տիկերն իրեն տուր պատասխարան ընելով , եւ անոնց որովայնը իրեն կեղծեալ վարդապետութեան հոգմարմը լեցնելով , թէ « Այս կերթա՞մ ու դարձեալ կուգամ . բայց առ այժմ հաւանքս մէկ հաշիւ մը ընեմ՝ ձեր հետը , ու դուք ալ վկայ դրուեցէ՛ք » ըսելով զիրենք կը համոզէ եւ անդգալի կերպիւ անոնց ձեռքէն կնիք ալ կառնէ , ու ինքն ալ սիգածեմ երկուրէն հեծած՝ արաթիւք արծուի մը նման խոյաղաւ ի Տիգրանակերտ . Այն խնայանքն ալ տակաւին կ'սպասեն դաւուր . ամենեւին չմտածելով թէ արծիւը զի եղած տեղը կը դիմէ .

Սարգիս վարդապետը տեղը համեմունք , հասարակութեան խնդրանք . Մկրտիչեան ներքէն հաշիւ պահանջեց . որոնք զվճարով իրենց անձնութիւնը խոտովանեցան թէ Մեկըրտիչ վարդապետն խաբուած են , եւ մենք ալ ձեր հետն ենք ըսելով՝ հասարակութեան ստորագրութիւն տուին իրենց վաւերական կնքերովը .

Յիշեալ աշխարհուբայ վարդապետին կողմնակցները զխաւորապէս կը կազմեն 25 հազար դուրուշի գումար մը . թողունք ըսել վանկոյս վրայ 10,000 դուրուշի պարտք մ'ալ ձգելը . Ուստի ստորագրեալքալքս ի գիմաց հասարակութեան , սոյն ասկաւարուածը զրամը պիտի ջանանք գերութենէ վերադարձունք . բայց յիշեալ վարդապետը ձեռք չանցնելով եւ լսելով որ Պատրիարքարանէն ալ գինքը Պոլսի հրաւիրելու հոգատարութիւն կընեն , ձեր ազգասէր լրագրոյն միջոցաւ սրտառուց արտիւ կազմենք որ ազգային բարեխնամ վարչութիւնն յիշեալ ազգաբով վարդապետը ձեռք բերելու անօրէն չլսանէ եւ մերադարձութեան դատն ալ չորբացնէ . . . .

Վերջ բանիս սա ալ կը յիշենք որ Մկրտիչ

վարդապետը ազգային ծախքով քահանայի մը ձեռք Միտոն բերել տալով , առանց կեղեցիկի մը տալու՝ առաւ հետը տարաւ . եւ եթէ նորինսր առաջնորդը չժամա՛ էր՝ անտարակոյս շատ երախտներ անօրանդ չէին ազատեր .

4865 մայիս 4 (Ստորագրութիւնը) .
Ի Բայուր

Անշուշտ ենք որ բերկրութեամբ սրբաւի պիտի լսեն ազգայինք՝ թէ Մկրտիչ Մկրտիչի գրեթէ հայագրէք՝ որ ասիւց առաջ Պարթիւեան ընկերութիւն մը հաստատած եւ ազգասիրարար 60 հարար դուրուշի գումար մը հայթայթած էին , անոր շահովն ալ տարին աւելի է որ Մկրտիչի մէջ Պարթիւեան վարժարան մը կանգնէ . թէ զատ՝ աղջկանց ալ նոր վարժարան մը բանալու յաջողեր են .

Մկրտիչ նշանաւոր ծառայութիւն մ'է Պարթիւեան ընկերութեան այս ձեռնարկութիւնը , եւ գովութեան արժանի է մանաւանդ սա նկատմամբ , որ բուն իսկ Մկրտիչի մէջ անգամ՝ ուր Մկրտիչն բարձրագոյն թուով հայ բնակիչք իսկ , բաւական ըլլալու չափ կանխաւոր վարժարաններ չկան .

Մկրտիչային գրուած նամակէ մը կիմանանք , որ ազգայն առնոյ 25ին օրը Պարթիւեան ընկերութիւնն իր սանուց առաջին տարուան կրթաւորներ տեսնել ուղեւ լով . քննութիւն մ'ըրեր , եւ ազգային լեզուի , յատմութեան եւ քրիստոնէական հրահանգաց մէջ յուստի յաւաքագիմու թիւն տեսնելով՝ իր ջանից եւ զոհողութեանց ազգային չեղելուն առհասարակ չեան վայելեր է .

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Պահութեամբ օրով կը ծանուցանենք , թէ կայսերական բարեխնամ կառավարութիւնը՝ Պարտու գործոցն շինութեանը գէտ շրջակայ տաճիկ բնակչաց կողմէն ծագած հակառակութիւնը անխու եւ ապօրինաւոր դատելով , կայսերական նոր հրովարտաւոր մը հրաման ըրաւ որ զըլուրցը շինուի .

Հռոդոսէն գրուած նամակները կը ծանուցանեն թէ երկրաշարժի ցնցումները որ վերջին արեւմտեան արիւմէն ի վեր երբեմն երբեմն կը կրկնուեն , բարեբաղ

դարար գողութիւն .

Այսօր քննութիւններու նախօրէին , 912 տուն , միկիթ , մշտրէսէ , խան , Լայրի հիւն նայտաւ կործաներ են , եւ 3866 տուն ալ այն տափման քայքայուեր են , որոնց մէջ՝ առանց նորոգութեան բնակիչն անհնար է .

Պործանուած տուններուն 2146 հարարուն Հռոդոսի , իսկ մնացորդը շրջակայ գիւղերուն մէջ են եղեր .

Աղբաւորներու մայիս 10 թուով հետեւեալ կը գրեն մեզ .

« Այս տարի դժբաղդաբար Աղբաւորի գրեթէ բոլոր գաւառներուն մէջ անասնոց ժանտախտ մը տարածուելով , ինքզն անասունները , մանաւանդ կովերը , եղաներն ու գոմէշները սատակի կը ջարդուին . » եւ թէպէս շատ հետապօտութիւններ կըլլան , բայց մինչև յարգ հիւանդութեան պատճառը եւ ինչ անոք ըլլալը զխոցուած չէ . հիւանդութիւնը շատ կարճատեւ եւ գրեթէ յանկարծ է , գեւ ողջ եղած անունին աչքերնին կորցնալով , եւ աչքեր նուն կեղեր յարկն դարձած կուտենան .

« Պատկերէն յետոյ մորթուելով անսնունեցաւ որ արեւիկն դարձած ու յարկն դարձած եւ մորթիւնուն ու մսին մէջ տեղ արկնով լեցուած , լերկներն ալ բոլորովին փարատուած , այնպէս որ ձեռքով զննելու ատեն արկ պէս կը փշուրն ու իրնով ապահանուած ըլլալով . Շատ զգուշութիւններ կրկնաւ թէ՛ տեղւոյն , թէ՛ կերելոց եւ թէ՛ խմուած ջրերուն համար , բայց օգուտ մը չբաղուիր , եւ այս հիւանդութենէն աղատուած անասուն մը չտեսնուեցաւ .

« Այս օրերս սովորականէն տեղի տաք ըլլալով՝ բնակչաց ալ առ հատարակ աչքի ցաւեր պահաւ չեն . Պէնհա ըսուած տեղը , ուրիշ երկրթ ուղին կանցնի , հըրդեհ մը պատահելով՝ դժբաղդաբար հոյ ճարակ եղաւ . ուր շատ բանալի հակեր եւ ուրիշ ապահանքներ այրեցան . Տաւալին այն է որ տեղւոյն բնակիչներէն շատ անձինք ալ հըրդեհին սատակութեան չը կրնալով աղատիլ՝ իրենց կեանքը դոհ ըրին . այնպէս որ կրտեն թէ մինչև յայսօր կրտակներուն տակէն մարդաբնակներ կը հանեն , որոնց թիւը Եօթն հարիւր յիսուենի կը հասցնեն , բայց դեռ ստոյգ թիւը պաշտօնական կերպով հրատարակուած չէ . »

պետ եւ Պ . Բուլթիմիլը չալտի կրնալ . Դեպքայի շատարակներն ալ չունին՝ որ ձեր մտերմութիւնը կորսնցնելու ինչ ցաւ մը չպատճառէ .

« Գուցէ աւելի տղէկ եւ աւելի գիւրնն կըլլայ որ իմ պատմութեան միայն կարեւոր մասերը ձեզի ըսեմ . որով վնասդամնցն դուք ալ կրնաք կատարելապէս համոզւիլ որ Պ . Բուլթիմիլն հետ ամուսնանալու անկարող ըլլալով խիստ իրաւացի պատճառներ ունի . Իմ կենացս նկարագիրը տխուր եւ ցաւալի պատմութիւն մ'է , եւ վստահ եմ որ այս գրութիւնս կարգադէպ ետեւ ոչ միայն իմ անկանց յաւանութիւնն չի պիտի մեղադրէք , այլ եւ ինչ ցաւակից եւ միկիթարիւք ըլլալով , ձեր առջի սէրն ու բարեկամութիւնը պիտի շարունակէք . կը խնդրեմ որ այս նամակս դուք կարգադէպ ետեւ . Պ . Բուլթիմիլն ալ տաք , եւ ապահով եմ որ Պարոնք զանի կարգադէպ ետեւ պիտի գրայ որ իր ներկայ դժգոհութենէն աւելի ծանր արտմութիւններ կան աշխարհիս մէջ , եւ իմ վրաս գէթ լոյս յետ պիտի կոչէ իւր սէրը՝ որ երբեք չալտի կրնամ ընդունիլ , եւ իմ ճշմարտ բարեկամս ըլլալու պիտի հաճի .

« Հայր գաղղիացի վաճառական մըն էր , գործերը խիստ յաջող վիճակի մը մէջ . անանի որ օր ըստ օրէ իր հարստութիւնը շարունակ կը մեծնար . մօրս հետ պարզ փրոյ համար ամուսնացեր էր , որով հետեւ մայրս ոչ հարստութիւն ունէր , ոչ ալ կրկնութիւն մը , եւ ոչ ալ ծնողք , քան զի որք մնացած էր . Ես ինձմէ մեծ եղբայր մ'ունէի Գրանդիս անուամբ , եւ Տօթթոր Պէյանթէն ալ՝ որ որն մեր տուն

նը տեսաք՝ երկրորդ հայր մըն էր մեր ընտանեացը . այս բժիշկն ալ գաղղիացի էր եւ հօրս հետ ի մանկութենէ բարեկամ . իւր կինը մեռած էր եւ զաւակ կամ աղջկանս ալ չունենալուն համար՝ միշտ մեր տունը կը կենար . ինքը աղքատ ըլլալով մեր հիւրնակալութենէն խիստ անործեցաւ , եւ մեր տունը գալէն ի վեր երբեք մեկէ՛ բաժնուած չէ . Մտուած օրհնէ գինքը . քանիք միշտ մեր հաւատարմ եւ հաստատուն բարեկամն եղած է .

« Մինչև որ տասն եւ ութ տարեկան եղայ , կենեալս աղջկանց սովորական դեւարթութեամբը անցաւ . հարուստ ըլլալուս համար տանը բարձր ընկերութեանց մէջ կրնայի մտնել . պարահանդէսներ , թատրոններ , գիւրբահանդէսներ իմ հաւաքագործաց զօրանքն էին . զիս շատերը կը սիրէին , բայց կատարեալ օրիորդ մը եղած տունս իմացայ թէ ինչու շատ տարվաւորներ ունէի . Բնիքսն գեղեցիկութիւնը եւ մանաւանդ հօրը հարստութիւնն ուրիշ կը հրապուէր գրեց . ա՛հ , մայրս՝ որ խիստ փորձառու կին մըն էր՝ ոչ չափ աշխատեցաւ այս ճշմարտութիւնը ինձ սովորեցնելու .

« Պարզապէսն այս վիճակին մէջ է . ինչպէս որ տարիքս քսան եղաւ .

« Հոկտեմբերի գիշեր մը փառաւոր հացիկոյթի մը հրաւիրուած էի եւ անկից ալ պարահանդէս . խիստ շատ պարելուս համար ստատիկ յոգնած ըլլալով տուն դարձած տունս անմիջապէս անկողնի մէջ տայ ու քնացայ , ո՛հ որչափ ծանր կերպով . Մէկէն ի մէկ զարհուրելի աղաղակ մը քուտ կ'ընդմիջէ՝ կը ցատկեմ

կ'ընեմ , տարտալն ու գողը զիս պատած , իսկոյն կոշիկներս ոտքս կանցուեմ եւ աւտորշ քայլերով մօրս սենեակը կը փաղեմ , կը բանամ դուռը , երաններս կը տալին , ո՛հ Մտուած իմ , ի՛նչ զարհուրելի անտարան . հայրս որ այնչափ կը սիրէի՝ գող պատահանի մը առջև գեմնին վրայ տաւածուած , լուսինը որ պատառած ամպերուն ետեւէն դեղ կը դիտէր՝ այս աղետալի տեսարանը լուսաւորեր էր . հօրս արիւնքաթաթախ գլուխը ուսերէն վարկախուած շնչափող կտոր կտոր եղած , եւ զանի պատառուց հազարին սուրն իր սեղմուած ձեռքին մէջ կը կենար . ո՛հ , սարսափելի հեռանքն յուսահատութեան . մայրս անշնչացեալ գիւղիկն առջև ծուրը դրած՝ ահապէն ձայնով անդադար կը պուռաւ եւ այս ցաւալին ճիշն է որ զիս քնոյս մէջն արթնցուցեր էր .

« Եղբայրս իմ փափկութեանս խնայելով զիս բռնութեամբ խուցկը բերէ եւ դուռը վրայէս կը գոցէ . Այն անձնասպան հօրս գէմքը չեմ կրնար տեսնել . միայն տանը ամեն կողմերէն եկած խոր հաւաքանայ եւ յուսահատութիւն ողբոյ արձագանքը կը կրկնեն սենեակին քարաշէն պատերը .

« Տօթթոր Պէյանթէ՛ գժբաղդ հօրս հաւատարմ բարեկամը՝ իր մանկութեան ընկերին վերջին մնացուածը գերեզմանին յուրս անկողնը փոխադրելու պատրաստութիւնները կրնէ , եւ ես արդեւանոցէս դուրս ելած տունս արդէն հայրս իր տըլուր շերտին մէջ հանգչած էր .

« Այնպէս եւ ալ իր հետը չմեռայ . « Հօրս մահուանէն ետեւ կրած առաջին հարուածնիս՝ մեղի անձանօթ ազգա

տութիւն մըն էր . Մահալին հարստութիւն մը՝ մէկ քանի անխիճ մարդոց նման . գովեալ մէկ շարթուան մէջ փնջացած էր . Հայրս յուսահատ անձնասպանութեամբ այս անտանիկ ձախորդութեան ծանր հետեւանքներէն աղատած էր , իսկ մե՛նք . . . . .

« Տօթթոր Պէյանթէ՛ հողիւ կըցաւ այս փաթորիկն կատարութեան աղատած փոքրիկ գումար մը ձեռք ձգել անհայր բնականաց մը պիտոյքը հոգալու համար . իսկ հօրս կենդանութեան եւ հարստութեան տունն ունեցած անհամար բարեկամներէս բոլորն ալ կորսնցուցիք . ոսկի չունենալուս համար ոչ ոք կը համար ձախէր մեր գժբաղդութիւնը միկիթարելու , մինչև անգամ անոնք՝ որոնցմէ շատերը հօրս ստատածեւութեան իրենց մեծամեծ բաժնիներ հաներ էին .

« Ամեն բան կարգադրուելէն ետեւ հօրս անհուն հարստութեան միայն կը կու հարիւր թալեւ մնացեր էր մեզի . այս փոքրիկ գանձը բարեխիտ եղբորս դիտաւարութեանց էր համաձայներ . ինքը ծառայական արհեստի սովորած չըլլալով՝ վաճառականական գործ մը ընել կը փափաքէր , բայց ունեցած գրամագրուիր ասոր չբաւելուն համար ստատիկ յուսահատութեան մէջ ընկնամ՝ անձանօթ մէկու մը խորհրդին հետեւելով միտքը կը դնէ որ Քալիֆօրնիս անցնի , ուր ոսկւոյ հանքերը գեւ նոր գտնուած էին . եւ ինչպէս որ իրեն հաւատացուցեր էին՝ կը յուսար որ այս ճանտարհորդութեամբ լուսական հարստութեան տէր կրնայ ըլլալ .

Մնացեալը հետեւեալ թուով .

4. ՊՕԼԻՍ ՋԻՆԻԼԻ ԽԱՆ